

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 19 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 12, den 13 och den 16 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare herr *O. Isacsson* i Åsum på grund av sjukdom (reumatisk muskelinflammation) tills vidare är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet betygar härmed

Kristianstad den 18 november 1940.

Erik Heijbel,
leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m.; och
nr 63, angående anslag till skifferoljeverk.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 163, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner: nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m.; och nr 63, angående anslag till skifferoljeverk; ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Denna inbjudan blev av andra kammaren antagen.

§ 5.

Föredrogs var efter annan och remitterades till andra särskilda utskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 41 av herr *Hansson* i Vännäsby *m. fl.*; samt

nr 42 av herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Karlsson* i Grängesberg.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter andra särskilda utskottets utlåtanden nr 49—52 samt tredje särskilda utskottets utlåtande nr 18.

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1940. Nr 16.

§ 7.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **Hagberg** i Malmö, som yttrade: Herr talman! I dessa dagar gå landets kommuner att fastställa sina inkomst- och utgiftsstaten för nästkommande år. Budgetarbetet har denna gång på grund av tidsförhållandena ofta varit förenat med betydande svårigheter. Trots på sina håll förbättrat skatteunderlag och starkt genomförd sparsamhet ha mångenstädes avsevärda höjningar av utdebiteringen icke kunnat undvikas på grund av väsentligt stegrad omkostnader. Av tillgängliga uppgifter synes sålunda framgå att exempelvis i de båda Skånelänen omkring 85 % av kommunerna se sig nödsakade att höja skatten.

Ej få av de utgiftsposter, som starkast påverka budgeten, äro att hänföra till statliga föranstaltningar, vilka ligga utanför kommunernas domvärjo. Detta gäller exempelvis på kommunerna fallande del av anslagen till krigsfamiljebidragsverksamheten, vilka anslag flerstädes röra sig om betydande belopp. Särskilt för de större kommunernas vidkommande måste desslikes ansenliga summor avses för mötande av en väntad arbetslöshet.

Starka ökningar på utgiftssidan föranledas ävenledes av de avsevärt höjda bränslekostnaderna. Dessa komma i många fall att förete mer än en fördubbling gentemot motsvarande kostnader i nu löpande stater. Såsom belysande för läget kunna förtjäna framhållas följande uppgifter ur statförslaget för folkskoleväsendet i Malmö stad. Enligt vad som här meddelas, kommer en betydande brist att uppstå på innevarande års uppvärmningsanslag. Då detta baserades på ett kokspris av kr. 1: 80 resp. kr. 2: — per hl och motsvarande pris nu är kr. 4: 10 resp. kr. 4: 45 per hl okrossad resp. krossad koks, borde nästa års anslag egentligen uppföras med mer än det dubbla av innevarande års anslag. Med hänsyn bl. a. till att två så stränga vintrar som den sistlidna icke bruka följa på varandra samt att kokstilldelningen till folkskolorna innevarande bränslesäsong blir mindre än under den sistlidna, anser sig folkskolestyrelsen i staden emellertid böra föreslå anslaget till uppvärmning av folkskolorna höjt endast till kr. 170,000:— mot kr. 100,000:— i nu löpande stat. Liknande höjningar på bränslekontot ha givetvis företagits beträffande samtliga övriga undervisningsanstalter i staden, vid vilka kommunen har att svara för bränslekostnaderna.

Ovan meddelade uppgifter ha som nämnts hämtats från Malmö stad. Självfallet ställer sig situationen tämligen ensartad inom landets alla kommuner. Det inträffade synes mångenstädes inom kommunalt intresserade kretsar ha givit anledning att resa det spörsmålet, huruvida icke dessa nya bördor på kommunerna utöver alla andra påfrestningar, som tidsförhållandena för dem medföra, skulle kunna motivera visserligen tillfälliga men dock ganska ingripande modifikationer beträffande gällande bestämmelser för skolårets längd och förläggning, särskilt för folkskolans vidkommande, i avsikt att på detta sätt nedbringa de höga bränsleutgifterna. Det säger sig självt, att ett visst inställande av undervisningen under högvintern, exempelvis genom jullovets utökande med två eller tre veckor, skulle för kommunerna medföra en ganska betydande lättnad i utgifterna för skollokaler uppvärmning. Den sålunda indragna lästiden kunde återvinnas genom en motsvarande förkortning av sommarlov, om så anses nödvändigt. Att även betydande förändringar i fråga om läsårets förläggning kunna vidtagas utan större men för undervisningen och eleverna eller ohägn för lärarpersonalen torde framgå av erfarenheterna från det s. k. kokslov, som förhållandena på bränsleområdet vid början av innevarande år tvingade till.

Ett ytterligare motiv för vidtagande av åtgärder i antydd riktning är att

Interpellation. (Forts.)

finna i de åtstramade förhållanden på bränslemarknaden, med vilka vi ha anledning att räkna. Icke minst på grund av gengastrafikens allt snabbare utveckling torde viss knapphet på vedbränsle komma att inställa sig under loppet av bränslesäsongen. Även i fråga om kol- och kokstillgångarna för den närmaste framtiden synas ej obetydliga ovisshetsmoment föreligga.

Då det här enligt min mening gäller en för våra kommuner i nuvarande ekonomiska situation betydelsefull angelägenhet och dessutom en skärpt hushållning med landets bränsletillgångar måste anses såsom ofrånkomlig, anhåller jag, med hänvisning till vad här ovan anförts, om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat de högst avsevärda merkostnader för skollokalers uppvärmning, som nu rådande förhållanden på bränslemarknaden förorsaka landets kommuner?

2) I så fall, har herr statsrådet för avsikt att i god tid låta vidtaga sådana tillfälliga anordningar i fråga om läsåret att undervisningen under vinterhalvåret i möjligaste omfattning förkortas för att, i den mån så anses erforderligt, tagas igen under den varmare årstiden?

Denna anhållan bifölls.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Isaesson (sjuk) tills vidare fr. o. m. den 19 nov.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.11 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 20 november.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

*Svar på
fråga.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss** som yttrade: Herr talman! Herr Lithander har till mig ställt frågan, huruvida jag icke i nuvarande ransoneringsläge ansåge tiden vara inne att vidtaga åtgärder för »att även åstadkomma den nyttigare användning av födoämnen, som skulle äga rum genom att upphöra med det s. k. mattvånget».

Det är en gammal nykterhetspolitisk fråga, som herr Lithander har tagit upp. Föreskrifter att utskänkning av spritdrycker inte får äga rum annat än i samband med måltid, infördes under förra världskriget och ha sedan fortbestått i en eller annan form. De äro numera efter förslag av en enhällig rusdryckslagstiftningsrevision och ett likaså enhälligt bevillningsutskott inskrivna i 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning.

Herr Lithander har inte anfört några skäl, som skulle rubba uppfattningen, att stadgandet har haft den nykterhetsfrämjande effekt, som statsmakterna därmed åsyftat. Under sådana förhållanden synes det inte finnas tillräcklig anledning att ta upp en diskussion om matkonsumtionen på restaurangerna efter den av herr Lithander avsedda linjen. Önskar man en verklig begränsning av överflödskonsumtionen i samband med utskänkning av spritdrycker, torde andra och mera effektiva utvägar stå till buds.

Härefter anförde

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för att han besvarat min fråga.

Det äger sin riktighet, att bestämmelserna om mattvånget återfinnas i 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning, men sedan dess har det i alla fall inträffat något av ganska anmärkningsvärd betydelse. Det pågår för närvarande ett världskrig, och vi veta ännu ingenting om, när och hur det slutar. Detta har tvingat statsmakterna att vidtaga åtgärder, som icke ägde motsvarighet ens under förra världskriget. Vi ha sålunda inrättat ett folkhushållningsdepartement, som fått sig ålagd den stora uppgiften att på varje område söka tillvarataga våra möjligheter till folkförsörjning.

Jag har i min fråga understrukt, att nu förevarande fråga i detta avseende icke tillhör de större frågorna. Jag har ifrågasatt, om man icke i sammanhang med de större åtgärderna för tryggheten av vår folkförsörjning skulle kunna se bort ifrån de skäl, som på sin tid föranledde denna anordning med mattvånget, som notoriskt över hela landet väcker förargelse. Jag tror, att även nykterhetsvännerna kunna vara med därom, att detta mattvång haft mycket liten nytta med sig ur nykterhetssynpunkt. När man, som nu är

Svar på fråga. (Forts.)

förhållandet, måste ha kort på så mycket saker, är det svårt för folk att förstå, att man ändå fortfarande skall bibehålla en anordning, varigenom mat till ingen nytta förfäres i den utsträckning, som här sker. Jag tror att herr statsrådet skulle göra nykterhetsrörelsen en mycket större tjänst, om han ville se bort från den syn på tingen, som lett till detta mattvång, och tillmötesgå en mycket allmän mening inom landet att åtminstone i denna detalj se något förnuftigare på saker och ting, än vad man hittills gjort.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Bagge** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Larsson i Östersund till mig framställt följande frågor:

1. Anser sig statsrådet kunna medverka till att verkstadsskoleutredningens förslag om inrättande av centrala verkstadsskolor åtminstone i princip blir genomfört?

*Svar på
interpellation.*

2. Om så är, kan proposition därom föreläggas 1941 års lagtima riksdag?

På dessa frågor vill jag svara, att jag har klart för mig, att frågan om anordnande av ett system av centrala verkstadsskolor — byggande på den grund som lagts genom de nuvarande verkstadsskolorna för arbetslös ungdom — är att räkna till de mest angelägna och brådskande av de nu aktuella löpande skolfrågorna. Såsom i interpellationen erinrats, kan en reform på detta område ställa betydande krav på statskassan. Frågan måste med särskild omsorg prövas icke minst ur denna synpunkt. Jag hoppas emellertid, att det skall vara möjligt att till 1941 års lagtima riksdag avlåta förslag i ämnet.

Vidare anförde:

Herr Larsson i Östersund: Herr talman! Till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ber jag få framföra mitt uppriktiga tack för såväl svaret som framförallt för dess innehåll. Jag skall med ett par ord angiva motiven till att de nu besvarade frågorna blivit framställda.

När för ett par år sedan verkstadsskoleutredningen lade fram sitt förslag, fanns det en hel del landsting, däribland landstinget i mitt län, som voro mycket intresserade av detta förslag. Jämtlands läns landsting beslöt att taga upp frågan till prövning. Emellertid funno vi, att det icke kom något förslag i ärendet till 1939 års riksdag, som vi hade förväntat. Vi måste därför även vi för vår del lägga ned utredningen. Det är naturligtvis så, att ett landsting icke alls har möjlighet att ensamt genomföra en så betydande skolundervisning som det här är fråga om. Det är alltså närmast därför, som jag för min del nu velat höra mig för, huruvida statsmakterna till nästa års riksdag åtminstone skulle vilja taga upp frågan.

Herr statsrådet har framförallt framfört den synpunkten, att man måste mycket noga tänka sig för, innan man i dessa tider lägger fram förslag som kunna komma att ta hårt på statsfinanserna. Jag måste för min del säga, att det kostar också pengar att improvisera dessa kurser genom arbetsmarknadskommissionen. Jag tror också att resultatet av en fast skolorganisation skulle bli betydligt bättre än med en mera improviserad skolform. För min del vill jag endast understryka, att jag hoppas, att det skall bli möjligt att

Svar på interpellation. (Forts.)

få verkstadsskoleutredningens förslag i en eller annan form på riksdagens bord vid lagtima riksdagen år 1941.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag vill begagna tillfället att till herr statsrådet framföra en vädjan, att han, när detta förslag till verkstadsskolor framlägges, icke glömmes bort det förslag, som föreligger angående utbildning av lärlingar i hantverket. 1936 års hantverksakkunniga framlade ett förslag i den riktningen, och jag hoppas, att det inte blir bortglömt. Det synes mig vara lämpligt, att man, när det nu blir fråga om verkstadsskolor för industrien, även tager upp frågan om utbildningen av lärlingar i hantverket. Hantverkets betydelse för det svenska folkets försörjning är sådan i det svenska samhällslivet, att det allt mer och mer blivit beaktat. Man bör därför medverka till en ordnad utbildning på detta viktiga område.

Med detta har jag velat vädja till herr statsrådet att frågan om lärlingsutbildningen icke glömmes bort, när frågan om verkstadsskolorna kommer upp.

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Även jag ber att få lämna några upplysningar och ett par synpunkter på denna fråga.

Jag tillhör sedan rätt lång tid tillbaka kursdelegerade för verkstadsskolan i Stockholm. Vi ha en hel del erfarenheter bakom oss, och vi ha sett vilket gagn en sådan verkstadsskola har, då det gäller dels vad vi kalla omskolningen och dels vad man skulle kunna kalla beredskapsskolningen. Just nu har skolan omkring 300 elever i åldern 18—50 år. Medelåldern för skoleleverna håller sig omkring 30—35 år. Sedan i maj månad i år har från skolan utgått ett hundratal elever, som fått fast anställning på olika fabriker och verkstäder här i Stockholm. Från alla arbetsgivare, till vilka dessa elever ha kommit, har man fått de allra bästa vitsord om elevernas kvalifikationer och arbetsprestationer.

Det har således varit ett mycket gott resultat, som skolan uppnått, men det är kanske inte det allra viktigaste. Vi kunna också konstatera att en betydande del av dem, som passerat skolan under dess korta utbildningsterminer, sedermera försvunnit ur arbetslöshetsregistret och från understödslistorna. De ha således genom skolan fått en knuff framåt och ha fått möjlighet att på olika områden slå sig fram utan att behöva ligga vare sig fattigvården eller arbetslöshetskommittén till last.

En synpunkt, som jag anser vara mycket viktig, är den, att därest man lägger an på, icke omskolning utan beredskapsskolning, måste kurserna göras längre än de hittills varit. Därmed erhåller man också möjlighet att från början giva eleverna en fastare och grundligare utbildning. Av vår verksamhet kan man finna att detta problem är synnerligen viktigt. Det vore önskvärt, om redan den lagtima riksdagen nästkommande år kunde giva denna fråga en definitiv lösning, som kunde leda till en för hela landet enhetlig organisation på detta område.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 3.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

- nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m.; och
- nr 63, angående anslag till skifferoljeverk.

§ 4.

Föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.

*Anordnande
av bostäder
för viss per-
sonal vid
Skaraborgs
flygflottilj.*

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Carlström**: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag låtit anteckna en blank reservation vid detta utskottsutlåtande. Jag har icke gjort det med anledning av den anslagssumma, som här begärts, ty jag har samma uppfattning som utskottet, att det är ingenting att göra åt den saken, då man måste söka åstadkomma de bostäder, som det i denna proposition är fråga om. I vad det gäller de kostnader, som dessa bostadstyper komma att draga, har utskottet understrukit vad som uttalades i andra särskilda utskottets utlåtande nr 47, angående bostadsbyggnader för centrala torpedverkstaden, vilket utlåtande behandlades här i kammaren förra onsdagen. Byggnadskostnaderna här i landet ha nu blivit så höga, att det icke är möjligt längre att ens för arbetare med en genomsnittsinkomst av 3,000 kronor per år åstadkomma, om jag så får säga, människovärdiga bostäder till ett hyrespris, som de kunna betala.

De byggnader, som det här är fråga om — det är 46 bostäder som skola uppföras — äro egentligen icke avsedda för de vid flygflottiljen *anställda* utan för hantverkare och andra, som behövas boende i närheten. Kostnaderna för egna hem med 2-rumslägenheter uppgå till kronor 22,000 i genomsnitt. Det gäller ju att också draga fram vägar, anlägga avloppsledningar, draga fram elektriska ledningar o. s. v. Allt detta gör att kostnaderna komma att bli rätt höga. Själva byggnadskostnaderna beräknas till 16- å 17,000 kronor, och det är ju i varje fall ett avsevärt belopp. Man kan icke komma ifrån, att staten måste gå in för dessa kostnader. De som skola bo i lägenheterna kunna näppligen betala mer än hälften av det hyresbelopp, man måste beräkna på den kostnadssumma, som husen komma att draga.

Det var emellertid egentligen icke den saken, som jag skulle tala om. Min reservation gäller frågan om uppläggnings av hela bostadsbyggandet för flygflottiljen. Utskottet har i början av sitt utlåtande erinrat om, att de *tjänstebostäder*, som äro uppförda, visat sig gå till en kostnadssumma, som är ungefär dubbelt så stor som den man räknade med förra året. På sid. 2 i utskottets utlåtande heter det: »För uppförande av tjänstebostäder vid Skaraborgs flygflottilj har sålunda hittills anvisats ett sammanlagt belopp av (851,000 + 848,750 =) 1,699,750 kronor.»

Departementschefen har givetvis icke kunnat gå förbi detta förhållande. Han har i propositionen gjort vissa uttalanden. Så säger han bland annat: »Dessa i förhållande till de ursprungliga beräkningarna stegrade anspråk på bostadsbyggnader sammanhänga delvis med att personalstyrkan vid flottiljen numera utökats utöver de tidigare personalberäkningarna, men huvudsakligen lär det nu föreliggande bostadsbehovet få tillskrivas den omständigheten, att den privata bebyggelse i orten, som man vid uppgörandet av de ursprungliga planerna räknat med, så gott som totalt uteblivit.» Som förklaring till de höga kostnaderna anför sålunda departementschefen i sitt uttalande för det första den omständigheten, att man flyttat mera personal till den här flygflottiljen, än man ursprungligen räknat med. Men den egentliga orsaken, varför kostnaderna komma att bli dubbelt så stora som beräknats — utom den ytterligare miljon kronor det här gäller — är den, att de enskilda icke ha byggt så som flygförvaltningen och Kungl. Maj:t räknat med. Om staten gör en nyanläggning på en viss plats i dessa tider för till exempel flyget, är det nog med hänsyn till de höga byggnadskostnaderna — vi behöva bara tänka på de bygg-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

nadskostnader, som vi redan tidigare fått dragas med — att begära litet för mycket att enskilda personer i förhoppning om ersättning i de hyror, vartill byggnadskostnadernas storlek föranleda, skulle våga sig på att bygga dessa bostäder för att härbärgera den personal, som man räknar med skall behövas där på platsen. En beräkning på sådana grunder måste vara ganska optimistiskt uppgjord.

Man kan fråga sig, hur det kan vara möjligt att Kungl. Maj:t kunnat gå med på att den ursprungligen beräknade kostnadssumman för själva tjänstebostäderna utökas till den dubbla. Anledningen härtill framgår av sid. 2 i propositionen. Där heter det med hänvisning till proposition i ärendet vid 1939 års riksdag: »I propositionen anmäldes vidare för riksdagen, att flygförvaltningen i skrivelse den 8 december 1938 — med förmlan, att privat bebyggelse å vissa av flygvapnets förläggingsplatser kommit till stånd i mindre omfattning än man vid angivandet av de för tjänstebostäder erforderliga kostnadsbeloppen på sin tid haft anledning räkna med — hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att inom ramen av totalkostnaden för flygvapnets tjänstebostäder de för de särskilda förläggingsplatserna angivna medlen för tjänstebostäder måtte kunna förskjutas mellan de olika flottiljerna, i den mån detta betingades av den civila bebyggelsens utveckling eller andra på denna fråga inverkan omständigheter. För egen del uttalade jag, att jag intet hade att erinra mot ett dylikt förfarande, vilket onekligen kunde visa sig vara i vissa fall både ekonomiskt och praktiskt. Vad sålunda förekommit föranledde ingen erinran från riksdagens sida.»

Inom utskottsavdelningen, som behandlat denna fråga, och inom utskottet har man också framhållit, att då riksdagen förra året gick med på, att man fick taga i anspråk de medel, som voro anslagna till tjänstebostäder vid andra flygflottiljer, *om man höll sig inom den fastställda kostnadsramen*, fanns det icke skäl att nu göra anmärkning därpå.

Om man nu vill ha reda på storleken av den där kostnadsramen, som man har att röra sig inom, är det bara att slå upp kapitalbudgeten för 1939, då de här kostnadsberäkningarna för flygflottiljerna uppgjordes i stort. Man skall då finna, att den ram, som man har att röra sig inom, är 1,756,000 kronor. Till denna summa hade man kommit vid beräkningarna år 1936. Nu ha av denna summa disponerats 1,699,750 kronor för Sätenäsförläggningen. Det återstår alltså inom den där ramen 56,250 kronor. För det beloppet skall man således nu bygga efter vad jag kan förstå tjänstebostäder vid Roslagens, Östgöta, Jämtlands, Västgöta och Svea flygflottiljer. I kapitalbudgeten är kostnadssumman för tjänstebostäderna vid nämnda flottiljer beräknad till 819,000 kronor. Om dessa bostäder äro påbörjade eller ej, vet jag icke, och varifrån man tänker ta pengarna, har jag ingen aning om. Men att det icke räcker med de medel, som finnas inom ramen för de av Kungl. Maj:t tidigare beräknade kostnaderna, är uppenbart.

Jag tycker att förhållandena se så pass anmärkningsvärda ut, att man har anledning ta sig en funderare över hur beräkningarna gjordes när man planerade förslaget. Det synes ha rätt ganska stor osäkerhet, kan man säga, i fråga om hela uppläggnings av flygflottiljen. Skaraborgs flygflottilj till exempel hette i fjol Göta flygflottilj, men 1936 hette den Värmlands flygflottilj. Men det må nu vara — det är ju en mindre betydelsefull sak, vad man vill kalla den för. Men det tycks vara så att då det gäller flygflottiljer är det ganska enkelt att ommöblera både namnen och kostnadssummorna.

Vi ha inom andra särskilda utskottet gått med på ganska stora summor vid denna urtima riksdag, då det gällt försvaret, och vi ha haft en del föredrag-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

ningar inom utskottet i sådana frågor.Utförliga föredragningar ha förekommit, då det gällt små summor för andra ändamål. Då det gällt de stora försvarsbeloppen ha de knappast förekommit så utförligt, därför att det kanske ändå icke är så lätt att i sådana fall lägga upp saken. Försvarsanslagen äro nästan tabu, vi våga knappast göra några anmärkningar utan tillstyrka desamma hur de än svälla ut. Detta är endast en liten detalj i fråga om försvarskostnaderna, men det vittnar icke gott om huru beräkningarna — i varje fall i detta ärende — ha utförts. Det vore måhända bra, om man redan då man gör de ursprungliga beräkningarna beträffande försvarsanslag av olika slag gjorde dem litet mera hållfasta, så att man icke det ena året går in för en sak, som man beräknar till en viss summa, men ett annat år finner, att det blir ett helt annat belopp.

Det är med anledning härav, herr talman, som jag velat fästa uppmärksamheten på denna sak. Jag har ingenting att invända emot kostnadsbeloppet; jag har intet yrkande att göra, men jag har icke kunnat underlåta att framföra dessa synpunkter beträffande huru uppläggningsen i vissa fall då det gäller anslagsfrågor har kommit till stånd.

Herr Gustafson i Vimmerby: Herr talman! Jag tror nog, att vi litet var kunna vara eniga med utskottet och med den föregående ärade talaren därom, att byggnadskostnaderna numera ligga på en sådan höjd, att det icke är möjligt för sådana människor, som måste ha jämförelsevis små anspråk, att skaffa sig bostäder till rimligt pris. Utskottet har ju även synnerligen starkt givit uttryck åt den meningen, att det förslag som här föreligger innefattar byggnadskostnader av sådan höjd, att saken måste anses vara synnerligen anmärkningsvärd.

Emellertid skulle jag vilja framhålla — den saken har för övrigt även den föregående talaren varit inne på — att av de byggnadskostnader på sammanlagt 1,029,600 kronor, varom det här är fråga, är det en summa av i runt tal 320,000 kronor som icke hänför sig till egentliga byggnadskostnader utan avser markförvärv, anläggning av vägar och ledningar m. m. sådant. Men jag skall naturligtvis gärna erkänna, att även om man tar hänsyn till dessa 320,000 kronor, så blir de egentliga byggnadskostnaderna mycket höga. Detta har även utskottet med styrka framhållit.

Nu få vi i detta sammanhang även komma ihåg, att från tiden för krigsutbrottet och fram till nuvarande tid ha de egentliga byggnadskostnaderna, i den mån de kunna avläsas ur stegrade materialpriser, stigit med i runt tal 30 %. Det är alldeles uppenbart, att en sådan omständighet tillsammans med de höga byggnadskostnaderna i övrigt måste bidraga till att kostnaderna springa i höjden på ett ganska orimligt sätt.

Herr Carlström kritiserade i sitt anförande de tidigare beräkningar som gjorts, då det gällde åstadkommande av denna bebyggelse för personalen vid flygflottiljen. Han hade vissa erinringar att göra emot det sätt, varpå tidigare beräkningar ha gjorts. För min del tror jag dock icke, att det finns någon egentlig anledning att fälla alltför hårda ord om den saken. Departementschefen anger ju själv som jag tycker ganska plausibla skäl för att man måste bygga i betydligt större omfattning för personalen vid flygflottiljen. Det första av de skäl departementschefen i det fallet anført är, att man har måst sammanföra mera personal av det slag, varom det här är fråga, till denna förlägningsplats än man tidigare räknat med. Redan den omständigheten nödvändiggör ju, att det ställes byggnader till förfogande i större omfattning än man tidigare tänkt sig. Det har också vid det ursprungliga förslaget upp-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

görande från departementschefens och myndigheternas sida räknats med att det skulle komma till stånd även enskild bebyggelse där ute i större omfattning än vad som senare visat sig bli fallet. Man gick därvid givetvis ut ifrån och räknade med, att en hel del av dessa befattningshavare skulle bygga sig egna hem. På den punkten ha beräkningarna icke slagit in, och det är naturligtvis icke underligt därför att sedan den tiden ha, såsom här tidigare nämnts, betydligt höjda byggnadskostnader kommit emellan. Det är ganska förklarligt, att arbetare — ty det rör sig här i stort sett icke om andra befattningshavare — som komma till en ny plats, såsom här är fallet, icke våga sig på att med nuvarande höga byggnadskostnader gå in för att bygga sig egna hem. Jag tror, att man närmast får hålla dem räkning för den saken.

Herr talman! Jag vill liksom utskottet i övrigt för min del starkt understryka, att naturligtvis äro byggnadskostnaderna numera så höga, att de verkligen äro ägnade att inge den allra största oro. Innan jag slutar vill jag emellertid ge uttryck åt en reflexion i detta sammanhang. Man talar i dessa tider så mycket om att jordvärdet stiger. Jag tror icke, att det är så mycket att säga om den saken. Om man på den svenska landsbygden i detta nu skulle behöva bygga nytt eller, vilket är mera nödvändigt, reparera och iordningställa byggnader, så är det uppenbart, att man därmed ådrager sig så betydande omkostnader, att det måste bli dyra jordbrukslägenheter. När man talar om stegrade priser på jordbruksfastigheter, är det sålunda i allmänhet icke fråga om en värdestegring på jorden, vilken tar sig uttryck i höjda köpeskillingar, utan enligt min mening i ännu högre grad en värdestegring på byggnaderna, som naturligtvis bottnar i att det i denna tid är omöjligt att bygga hus. Det är därför ganska förklarligt, att man betingar sig jämförelsevis höga köpeskillingar för jordbruk, som äro väl bebyggda, och där man sålunda icke behöver lägga ned stora belopp på nybyggnader.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Herr Gustafson i Vimmerby tycks icke anse, att byggnadskostnaderna för här avsedda bostäder äro så förfärligt höga, och talar om huru stor del av de beräknade kostnaderna, som icke äro verkliga byggnadskostnader. Ja, de finnas redan omtalade i mitt förra anförande. Det är vissa kostnader för anordnande av tomter, för ledningars framdragnings o. s. v., som bidraga till att dessa hus bli särskilt dyra. De komma ju upp till, som jag sade, nära 22,000 kronor per lägenhet. Men det är klart, att skall man bo i hus, så måste man ha vägar till dem och ledningar för elektriskt ljus m. m., man måste ha vatten och avlopp o. s. v. Men kommer icke ifrån att staten måste gå in för kostnader, som här skulle betinga ett hyresbelopp på 1,500, 1,600 kronor per lägenhet, om staten skulle slippa ifrån att subventionera hälften.

Vad sedan gäller den sak, som jag ursprungligen riktat mig emot, nämligen kostnaden för *tjänstebostäder*, som stiga till dubbla det belopp man från början räknat med, tycker herr Gustafson icke alls, att det är så märkvärdigt. Den 26 maj 1939 fastställde Kungl. Maj:t situationsplan och principritningar för Sätenäsförläggningen och medgav, att 851,000 kronor finge användas för tjänstebostäder därstädes, och den 1 december 1939, sedan vederbörande begärt att få ytterligare 848,750 kronor, beviljade Kungl. Maj:t även detta. Om herr Gustafson på vårsidan gör upp ett kostnadsförslag för att hemma på Kampen bygga t. ex. en ladugård, som skulle kosta 10,000 kronor, och han sju månader därefter finner, att den kommer att kosta 20,000 kronor, så är det ingenting märkvärdigt för herr Gustafson. Han säger sig bara: jag flyt-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

tar in litet flera kreatur; det hade jag icke räknat med i våras. Sedan ha icke heller andra människor byggt åt mig, såsom jag räknade med att de skulle göra, om det skulle behövas. Resonemanget är onekligen litet underligt. Om man gör en beräkning i början av året, bör man räkna med förlägningens omfattning även i slutet av detsamma och lusten hos de människor, som bo i närheten, att bygga i dessa tider, då kostnaderna bli så stora. Jag tror därför, att man skall ha en tämligen vidhjärtad uppfattning, om man i detta fall skall kunna säga: det har gått precis som det skulle gå. Det verkar av herr Gustafsons anförande, som om det skulle vara på det sättet; jag tycker, att det *icke* är på det sättet. Vi kunna icke, varken herr Gustafson eller jag, annat än beklaga de förhållanden som råda, när det gäller byggnadskostnaderna. Det finns snart icke någon möjlighet för människor att bo längre i vårt land, såvida man icke vill nöja sig med att bo i jordkulor eller andra enklare bostäder. Man får väl till slut gå den vägen, när ingenting kan göras för att bringa ned byggnadskostnaderna. Staten kan icke subventionera över hela linjen för att man skall kunna få sådana bostäder, som det här är fråga om.

Det efterlystes här förra onsdagen, vad den kommitté, som fått i uppdrag att nedbringa byggnadskostnaderna, nu gör. Ja, herr talman, vad gör denna kommitté? Det vore trevligt, om den någon dag icke för långt fram i tiden ville komma och säga vad den vill göra, ty eljest är det uppenbarligen så, som en talare i onsdags sade, nämligen att staten väl icke kan gå in för att bygga i större utsträckning med de perspektiv beträffande kostnaderna, som nu resa sig, och den enskilde kan *absolut* icke göra det. Därför menar jag, att det här är en sak, som icke bara är aktuell utan ganska förskräckande.

I det läge, vari vi för närvarande befinna oss, måste jag för min del fortfarande stå fast vid att uppläggningsen i denna sak varit sådan, att den på långa vägar icke hållit, och det vore anledning för Kungl. Maj:t och riksdagen och oss litet var att överväga vad som skall göras för att icke dessa historier skola upprepas i det oändliga.

Herr Gustafson i Vimmerby: Herr talman! Jag vill bara säga till herr Carlström, att den argumentering han i sitt sista anförande använde går helt enkelt icke att använda emot det anförande jag höll. Jag sökte nämligen icke, herr Carlström, att på något sätt bagatellisera de höga byggnadskostnader, varom här är fråga eller varom det i allmänhet är fråga. Tvärtom började jag mitt anförande med att framhålla — och jag kom tillbaka till detta i slutet av mitt anförande — att byggnadskostnaderna för närvarande äro så höga, att de kunna ge anledning till den allra största oro. Det var vad jag sade om den saken.

En helt annan sak är sedan, att jag bl. a. pekade på att departementschefen naturligtvis befann sig i ett sådant läge, att han måste föreslå riksdagen att trots dessa betydande byggnadskostnader gå in för denna bebyggelse vid flygflottiljen. Och varför måste man det, alldeles oberoende av att det blir så dyrt? Jo, helt enkelt av det skälet, att det här rör sig om att förlägga en hel del människor till en plats, där det icke finns bostäder, och där uppenbarligen staten. därest den vill utnyttja dessa människors arbetskraft, måste se till, att det finns tak över huvudet för dem.

Vad sedan beträffar herr Carlströms fråga, huruvida jag, om jag på våren projekterat att hemma på Kampen uppföra en byggnad, skulle fullfölja detta bygge, därest den på hösten skulle visa sig betinga ett orimligt mycket högre belopp än vad jag tidigare räknat med, så vill jag svara herr Carlström: Nej, jag kommer icke att göra det helt enkelt därför att jag då kan taga under över-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

vägande att skjuta på bygget, tills priser och andra förhållanden blivit sådana, att det med något så när fördel kan genomföras. Men i detta fall äro vi nog eniga om att huru priserna än stiga, få vi lov att fullfölja detta byggnadsföretag vid flygflottiljen. Utskottet har icke kunnat komma till annat resultat, och herr Carlström sade själv i sitt första anförande, att han i likhet med utskottet ingenting hade att erinra emot att beloppet anvisades.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag skall icke lägga mig i den polemik, som förts mellan herrar Carlström och Gustafson i Vimmerby, utan vad jag fäst mig vid är den nya princip, som genom ett godtagande av propositionens och utskottets förslag genomföres. Såsom framgår av handlingarna har även egnahemsstyrelsen, som skall handhava bebyggelsen och förvaltningen av dessa 46 bostäder, framhållit, att ehuru företaget icke utan vidare kan inordnas under någon av dess verksamhetsgrenar är den ändå villig att gå till handa i detta avseende och åtaga sig såväl bebyggelsen som förvaltningen av dessa bostäder.

Jag har velat i detta sammanhang framhålla, att såvitt jag förstår komma dessa bostäder till stånd just på grund av den militära förläggningen, även om de icke skola betraktas som tjänstebostäder. Då hade det efter de principer, som äro gällande dels för dessa ting och dels för det sociala bostadsbyggandet, varit riktigt, att såväl byggandet som förvaltningen hade uppdragits åt den militära förvaltning, som eljest har hand om denna verksamhet. Nu blir det ju i alla fall på det sättet, att man redan från början med hänsyn till kostnaderna och de årsbelopp, som kunna uttagas, måste räkna med en avsevärd avskrivning. Den skall staten under alla förhållanden bära. Då hade det ju varit rimligt, att man, för att ej blanda detta tillsammans med annat bostadsbyggande och eventuellt kanske få godtaga samma principer som på sistnämnda område, hade varit betänksam mot att draga in egnahemsstyrelsen liksom andra av statens sociala verksamheter på här ifrågavarande område.

Även om det nu icke är möjligt att vidtaga några förändringar i fråga om bebyggelsen — därför att här är det fråga om att handla snabbt och därför att egnahemsstyrelsen utan tvivel kan ställa de krafter till förfogande, som erfordras — skulle jag ändå vilja hemställa, om man ej borde taga under övervägande, att den framtida förvaltningen av detta bostadsbestånd bör läggas hos flygförvaltningen, då det ju är just dess personal som placeras här, och icke hos egnahemsstyrelsen eller något därunder lydande organ.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Det föreligger ej mellan utskottets majoritet och herr Carlström sådana meningsskiljaktigheter, som kammarens ledamöter möjligen kunde föranledas att tro på grund av herr Carlströms långa anförande.

Vad han har att säga i fråga om dålig förberedelse av byggnadsprogrammet inom den militära förvaltningen skulle flera av utskottets ledamöter helt säkert icke ha något att invända mot. Han betonade ju också för övrigt, att han icke kunde komma till något annat resultat än utskottets majoritet, nämligen att i det föreliggande ärendet det icke fanns något annat att göra och knappast heller något annat att säga än just vad utskottet har sagt och föreslagit.

Varför jag begärde ordet var för att liksom korrigera ett par missuppfattningar, som skulle kunna uppstå i kammaren, därest ingenting sades om dem här.

Det var först herr Carlströms förklaring, att det förekomme nog många fö-

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

redragningar i särskilda utskottet, men det vore mest, när det vore fråga om småsummor och icke när det gällde de stora sakerna.

Först och främst ha vi egentligen icke haft några propositioner om sådana stora anslagskrav, som kunnat föranleda utskottet att begära upplysningar. Men i det fallet kommer ju, som herr Carlström mycket väl vet, en föredragning att äga rum beträffande ett nu föreliggande stort anslagskrav. Vad föredragningen i fråga om småsummor angår, ha de ju kommit till stånd på grund av en sorglig erfarenhet kanske just av det slag, som vi nu i detta ärende gjort. nämligen att de ganska små anslagssummorna sedermera kunna föra mycket stora krav med sig i fortsättningen, om man ej ser upp. Det är icke minst på grund av erfarenheterna under denna urtima riksdag som föredragningar i avdelningen ha ägt rum beträffande sådana småsaker, som man kanske under vanliga omständigheter icke brukar ägna någon särskild uppmärksamhet.

Jag har varit angelägen att säga detta för att ej kammarens ledamöter skola få någon uppfattning, att det går en smula lättvindigt till i andra särskilda utskottet.

Så vill jag göra den anmärkningen mot herr Carlström, då han frågade, vad den där kommittén gör, som skall utreda frågan om byggnadskostnaderna, att herr Carlström nog förstår, att den gör naturligtvis som alla andra utredningskommittéer: den utreder ärendet, och när den är färdig, kommer den fram med sitt förslag. Herr Carlström begär väl icke, att den skall framlägga förslaget först och sedan komma med utredningen? Jag har emellertid hört, att denna kommitté — för vilken jag icke har något som helst ansvar — skall vara färdig, enligt vad den beräknat, före årets slut. Sålunda skulle väl materialet kunna användas vid riksdagsbehandlingen av byggnadsärenden åtminstone vid den lagtima riksdagen.

Herr Carlström: Herr talman! Till herr Jonsson i Eskilstuna vill jag blott säga: Även jag förstår naturligtvis, att kommittén inte gärna kan komma fram med något förslag, innan den blivit färdig med utredning i ärendet. Vad jag däremot inte förstår, det är, att kommittén blivit tillsatt så sent, trots att riksdagen redan år 1938 framhållit, att en utredning borde komma till stånd snarast möjligt. Det är på den punkten, som en anmärkning är särskilt berättigad. Med anledning av vad herr Gustafson anförde, vill jag ytterligare säga, att han gjorde vad han kunde för att missförstå mig. Han sade, att det här gällde att se till, att personalen vid ifrågavarande förläggning finge tak över huvudet. Det tycker jag, att Kungl. Maj:t borde tänkt på redan då Kungl. Maj:t den 26 maj 1939 fastställde situationsplan och principritningar för anläggningen, ty då hade Kungl. Maj:t icke den 1 december 1939 behövt utöver den för ändamålet ursprungligen beräknade summan medgiva, att en nära på lika stor summa finge tagas i anspråk. Det är på den punkten, jag satt in min kritik, men det har herr Gustafson velat halka förbi. Vad han sade om att den privata bebyggelsen icke blivit så omfattande, som man ursprungligen räknat med, var nog riktigt. Hur många som nu skola flytta dit mer än som beräknats, har man för övrigt inte fått veta, men däremot vet man, att Kungl. Maj:t anlitat så gott som hela den för uppförande av tjänstebostäder vid samtliga flygflottiljer avsedda summan till att bygga tjänstebostäder vid Sätenäs. Herr Gustafson är nog i grund och botten övertygad om, att vad som sålunda skett icke varit riktigt bra, men han försöker att gå på sidan av saken. Han anmärkte på, att jag icke yrkat avslag. Pengarna ha ju redan till dels tagits i anspråk, och därför är det litet sent att nu yrka avslag. Det är förresten en sak för sig.

Anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj.
(Forts.)

Herr **Gustafson** i Vimmerby: Herr talman! Herr Carlström sade, att jag i mitt förra anförande försökt slinka förbi den omständigheten, att departementschefen icke i maj 1939 räknat med alla de kostnader, som varit erforderliga för den tilltänkta bebyggelsen vid Såtenäs. Jag trodde, att det framgått av vad jag sagt — det framgår i varje fall av propositionen — att statsrådet vid denna tidpunkt hade grundad anledning att räkna med, att bebyggelse i viss omfattning på privat väg skulle komma till stånd vid Såtenäs. Jag tror, att vi litet var vid den tidpunkten hade anledning räkna med en sådan bebyggelse. Byggnadskostnaderna voro då 30 % lägre än vad de för närvarande äro, och räntorna voro tämligen låga. Möjligheterna för enskilda personer att bygga bostäder samt att förränta och amortera byggnadslån voro ganska goda. Sedan läget förändrats på sätt, som skett, är det självklart, att enskilda anställda icke törs bygga. Ingen beklagar detta mer än jag. Om de, som äro anställda vid flygflottiljen vid Såtenäs, skola få tak över huvudet, finns det, som jag redan framhållit, ingen annan utväg än den som departementschefen föreslagit i sin proposition och som utskottet inklusive herr Carlström förordat. Herr Carlström sade, att jag missförstått honom. Ingalunda! Jag har inte missförstått herr Carlström, men herr Carlström har inte bara missförstått mig, utan sökt att av vad han menar, att jag skulle sagt i denna debatt, draga slutsatser, som äro uppenbart oriktiga och som mina tidigare anföranden på intet sätt kunnat giva anledning till.

Herr **Carlström**: Herr talman! Nu förstår jag herr Gustafson bättre. Han är tydligen övertygad om, att flygförvaltningen haft rätt, då den trott, att *enskilda* skulle vara villiga att vid Såtenäs bygga tjänstebostäder åt *staten*.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat:

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till stödjande av linodlingen m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Ren- och Degerforsarna i Vindelälven; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till anskaffande av gengasaggregat för vissa statens sinnessjukhus tillhöriga motorfordon m. m.; samt

tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr **Skoglund**, som anförde: Herr talman! De försörjningssvårigheter, i vilka vårt land råkat först genom kriget och sedan genom avspärrningen, och de nästan regelbundna meddelanden om ransoneringar och beslag, vilka det svenska

Interpellation. (Forts.)

folket vänjts vid om lördagskvällarna, beröra alla folklager och sysselsätta nu mer än annat människors intresse. Icke minst spridas allehanda, säkerligen i flertalet fall helt ogrundade rykten vitt omkring, vilka visserligen oftast demteras, när de komma till myndigheternas kännedom, men vilka åstadkomma stort ohägn, icke minst för dem, som ha den svåra uppgiften att handha regleringsarbetet. Försörjningsfrågorna måste också i eminent grad intressera riksdagens ledamöter. Visserligen ha riksdagsledamöter på gruppmöten eller i utskott erhållit åtskilliga informationer och översikter, men någon sammanfattande framställning för kamrarna har ej givits. Förhållandet ter sig anmärkningsvärt vid tanke på att enskilda statsråd eller ledande personer inom krisförvaltningen i föredrag eller radio ej sällan ganska utförligt lämnat orienteringar över läget inom vissa speciella avsnitt av det stora folkförsörjningsproblemet. Jag vill också erinra därom, att det under världskriget från regeringsbänkens chef avgavs översiktliga exposéer över folkförsörjningsläget. I nuvarande situation synes det mig synnerligen värdefullt, om statsministern ville återupptaga den goda sedvänjan från det förra världskriget och innan urtima riksdagen åtskiljes kunde lämna andra kammaren en redogörelse för läget och utsikterna inom folkhushållningen samt för de ansträngningar, som regeringen gjort för att i möjligaste mån trygga vårt behov av folkhushållets viktigaste förnödenheter.

Jag behjärtar helt och fullt angelägenheten av att icke sådana meddelanden offentliggöras, som kunna vara ägnade att skada vårt lands intressen i skilda hänseenden eller öka bekymren för dem, som ha att planlägga ransoneringarna. Jag är övertygad om att regeringen haft starka motiv, när den iakttagit återhållsamhet i att låta publicera uppgifter. Med tanke på den upplysningsverksamhet, som hittills i andra former och utanför riksdagen förekommit, torde det dock — utan att landets intressen skadas — vara möjligt att orientera riksdagen i åtskilliga försörjningsfrågor och framför allt att åtminstone summariskt ge en totalbild av läget.

Utan att vilja begränsa en exposé till vissa frågekomplex skall jag här blott såsom exempel framhålla, att det är fullt förklarligt, om många människor med oro fråga sig, huruvida vi ha tillräckligt med bränsle inför den stundande vintern; uppgifter i tidningarna ha varslat om en hård konkurrens om brännveden från kolugnarnas sida. Skogsarbetare och andra hårt arbetande grupper äro i hög grad beroende av en någorlunda god tillgång på bröd. Utvecklingen på mjölk- och smörmarknaden har framkallat en kanske överdrivet stor oro. Jordbrukarna önska också i god tid få kännedom om tillgången på gödningsämnen och utsäde o. s. v.

I den mån icke särskilda skäl lägga hinder i vägen för en offentlig diskussion i dessa frågor, tror jag, att svenska folket sätter stort värde på att få veta hur vi ha det, om icke annat för att kunna värja sig mot felaktiga och vilseledande rykten. Jag är övertygad om att vårt folk med bibehållen fattning tar del av även mindre behagliga meddelanden och om läget kräver det är berett att enligt myndigheternas anvisningar lojalt inrätta sig därefter och hushålla med de tillgångar som stå till förfogande.

Jag tillåter mig därför vördsamt att till hans excellens statsministern framställa följande spörsmål:

Anser sig hans excellens statsministern vara i tillfälle att — utan att landets intressen skadas eller regleringsarbetet försvåras — lämna urtima riksdagen en översikt över läget inom vår folkförsörjning och över regeringens ansträngningar att trygga tillgången av viktiga förnödenheter?

Denna anhållan bifölles.

§ 7.

Avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61, angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad, nämligen:

nr 43 av herr *Pettersson* i Rosta m. fl.; och
nr 44 av herr *Lövgren*.

Dessa motioner hänvisades genast till andra särskilda utskottet.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra särskilda utskottet:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till stödjande av linodlingen m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa sjöar inom Indalsälvens regleringsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Ren- och Degerforsarna i Vindelälven; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till anskaffande av gengasaggregat för vissa statens sinnessjukhus tillhöriga motorfordon m. m.; samt

från tredje särskilda utskottet:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sundström</i> i Vikmanshyttan	under 3 dagar fr. o. m. den 25 nov.,
› <i>Björling</i>	› 8 › › › 25 › och
› <i>Andersson</i> i Prästbol	› 7 › › › 23 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 23 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 65, angående reglering av vissa arvoden m. m.; och nr 66, angående kristillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 171, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner: nr 65, angående reglering av vissa arvoden m. m.; och nr 66, angående kristillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.; ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Denna inbjudan blev av andra kammaren antagen.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av ett parti konfektionsartiklar; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anläggningsskapital för nya sulfitsprittfabriker;

andra särskilda utskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för ytterligare anskaffning av artillerimateriel m. m. för modernisering av Stockholms örlogsvarv och till vissa för flygvapnet avsedda anläggningar; samt

tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 5.

Herr *Lindberg* i Umeå avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61, angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad.

Denna motion bordlades.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindqvist</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 23 nov.,
› <i>Nilsson</i> i Norrlångträsk	› 8 › › › 23 ›
› <i>Persson</i> i Vinberg	› 2 › › › 23 › och
› <i>Kilbom</i>	› 8 › › › 27 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.5 e. m.

In fidem
Sune Norrman.